

Demonstratievrijheid in het leerlingenstatuut

In een vorig blogbericht besprak ik de rechten van klimaatspijbelers.¹ Een andere vraag is wat scholen zelf in het leerlingenstatuut hebben vastgelegd ten aanzien van leerlingen die willen actie voeren, betogen of demonstreren en die daartoe hun onderwijsdeelname willen onderbreken (hetgeen in het licht van de leerplicht als staking wordt aangeduid). Een korte zoektocht op het internet leidt tot de volgende bevindingen.²

Bij de nrs. 1-5 wordt aan de leerlingen een onvoorwaardelijk demonstratierecht toegekend. De enige voorwaarde is dat het geen wilde staking is. Soms wordt als tweede voorwaarde gesteld dat de leerling een aantoonbaar belang bij de demonstratie heeft; een demonstratie tegen het weinig doortastende klimaatbeleid van de overheid voldoet vermoedelijk niet aan dit criterium.

Bij nr. 6/7 wordt niet alleen als eis gesteld dat de leerling een aantoonbaar belang bij de demonstratie heeft, maar ook dat het om een breed gedragen maatschappelijk probleem gaat; een actie tegen het beleid van de lokale schoolleiding of het lokale schoolbestuur voldoet vermoedelijk niet aan dit criterium.

Bij de nrs. 8 en 9 wordt door het schoolbestuur bepaald of de leerlingen toestemming krijgen voor een demonstratie binnen schooluren.

En bij de nrs. 10-15 wordt die toestemming in principe alleen gegeven als de demonstratie door een erkende (landelijke?) leerlingenorganisatie of meer in concreto door het LAKS georganiseerd wordt.

1. Onderwijsgroep Galilei: OSG De Ring van Putten te Spijkenisse.³

Artikel 18. Stakingsrecht

Leerlingen hebben het recht deel te nemen aan een georganiseerde staking [tenzij ze bij minderjarigheid geen toestemming van hun ouders hebben]. Tevoren moet hierover overleg zijn met de schoolleiding.

2. Stichting VO voor Nijmegen en Land van Maas en Waal: Mondial College te Nijmegen.⁴

Artikel 20. Stakingen van leerlingen

Bij vooraf georganiseerde stakingen mogen leerlingen pas naar huis gaan als daar officieel toestemming toe is verleend door de schoolleiding en ouders. In de huisregels is aangegeven dat wilde stakingen niet zijn toegestaan. Deelname aan (landelijke of regionale) manifestaties/demonstraties valt buiten de verantwoordelijkheid van de school.

3. Romboutscollege te Brunssum.⁵

Artikel 8.1.9 Deelname aan scholierenacties

1. Alleen leerlingen die binnen een redelijke termijn belanghebbende zijn, mogen tijdens de schooltijden deelnemen aan scholierenacties.
2. Minderjarige leerlingen hebben schriftelijke toestemming van de ouders nodig.
3. Meerderjarige leerlingen mogen zelf bepalen of zij gaan staken/demonstreren.
4. Alle leerlingen die wensen te staken/demonstreren, dienen dat 2 werkdagen voorafgaande aan de actie kenbaar te maken.
5. Actievoerende leerlingen dragen te allen tijde zelf de gevolgen van hun acties.
6. Leerlingen die volgens bovenstaande regels gebruik maken van hun stakingsrecht, worden niet disciplinair gestraft.
7. Leerlingen die deelnemen aan bovenbedoelde acties kunnen geen rechten doen gelden op het inhalen van proefwerken, schoolexamens e.d.

4. Joodse Scholengemeenschap Maimonides te Amstelveen.⁶

Bijlage 3. Procedure bij leerlingenstaking

Meerderjarige leerlingen mogen zelf bepalen of zij staken/gaan demonstreren. Alleen leerlingen die binnen één jaar in aanraking komen met de effecten van de maatregel, mogen gaan staken. Minderjarige leerlingen hebben vooraf schriftelijke toestemming van hun ouders nodig. Leerlingen die wensen te sta-

¹ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/de-rechten-van-klimaatspijbelers/> (17/2/2019)

² Zoekterm: *leerlingenstatuut*, tezamen met: *demonstratie* en/of *betoging* en/of *staking*.

³ <https://www.deringvanputten.nl/assets/uploads/2017/08/Schoolstatuut-17-18.pdf>

⁴ <https://www.mondialcollege.nl/Leuvenbroek/Leerlingen/Regelsgedrag/Leerlingenstatuut.aspx>

⁵ <http://www.rombouts-lvo.nl/rombouts-onderwijs/ons-onderwijs/schoolgids>

⁶ http://www.jbo.nl/pags_maimonides/download/leerlingstatuut.%20klachten-%20examenreglement/Leerlingenstatuut.pdf

ken/demonstreren dienen dit minimaal één werkdag voor de staking kenbaar te maken aan de coördinator. Stakende/demonstrerende leerlingen hebben de plicht hun acties zo te organiseren dat andere leerlingen normaal kunnen deelnemen aan het onderwijsproces. Demonstrerende en/of stakende leerlingen dragen te allen tijde zelf de gevolgen van gemiste lessen/toetsen. Voor zo ver de leerlingen van hun stakingsrecht conform bovenstaande gebruik maken, treft de schoolleider noch één van de coördinatoren/docenten disciplinaire maatregelen. Zo mogelijk licht de schoolleiding ook de ouders in, en (als de acties een groot-schalig karakter hebben) ook het bevoegd gezag en de onderwijsinspectie.

5. Veluwe Onderwijsgroep: Sprengeloo te Apeldoorn.⁷

Artikel 3.2 Richtlijnen voor staken, demonstreren en actievoeren door leerlingen

3.2.1 Op basis van grondwettelijke bepalingen en door Nederland ondertekende internationale overeenkomsten hebben leerlingen het recht te staken, te demonstreren of op andere wijze actie te voeren met het doel hun mening kenbaar te maken over (voorgenomen) maatregelen en besluiten.

3.2.2 Kaders waarbinnen deze rechten uitgeoefend kunnen worden:

- De leerling moet als belanghebbende rechtstreeks of binnen redelijke tijd bij de maatregel of het besluit betrokken zijn.
- Vanwege de wettelijk vastgestelde aansprakelijkheid van ouders dienen minderjarige leerlingen een schriftelijke akkoordverklaring van ouders te overleggen.
- Om de directie in de gelegenheid te stellen organisatorische maatregelen te treffen, dient de staking of andere actie minimaal vier werkdagen van tevoren bij de directie aangekondigd te zijn.
- Stakende of demonstrerende leerlingen moeten zich zo gedragen dat voor niet- stakende leerlingen het onderwijsproces ongestoord door kan gaan.
- Stakende of demonstrerende leerlingen dragen zelf de gevolgen van hun acties (de lessen en toetsen gaan gewoon door).
- De directie is niet wettelijk aansprakelijk voor handelingen van leerlingen tijdens de acties.
- Van grootschalige acties doet de directie mededeling aan de ouders en de onderwijsinspectie.
- De directie treft geen disciplinaire maatregelen tegen leerlingen die van bovengenoemde rechten gebruikmaken en die zich bewegen binnen de vastgestelde kaders.

6/7. Stichting BOOR (Rijnmond): Erasmiaans Gymnasium en Scholengroep Nieuw Zuid.⁸

Artikel 17. Vrijheid van meningsuiting en stakings- en demonstratierecht (...)

17.3 Om hun ongenoegen kenbaar te maken met betrekking tot breed gedragen maatschappelijke problemen kunnen leerlingen gebruik maken van het demonstratie- en stakingsrecht.

17.4 Alleen leerlingen die binnen een redelijke termijn belanghebbend zijn, mogen gaan demonstreren/staken.

17.5 Meerderjarige leerlingen mogen zelf bepalen of zij gaan demonstreren of staken, minderjarige leerlingen dienen vooraf schriftelijke toestemming van hun ouders te hebben.

17.6 Demonstrerende en stakende leerlingen dienen hun acties zo in te richten, dat andere leerlingen ongestoord de lessen kunnen blijven volgen.

17.7 Demonstrerende en stakende leerlingen dragen zelf te allen tijde de gevolgen van hun acties.

17.8 Als een leerling gebruik maakt van het demonstratierecht en/of stakingsrecht, treft noch de schoolleiding, noch één van de docenten disciplinaire maatregelen.

17.9 Leerlingen die wensen te demonstreren/staken, dienen dat drie schooldagen van tevoren aan te kondigen bij de schoolleiding.

17.10 Bij een actie zal de schoolleiding de ouders, het Bevoegd Gezag [schoolbestuur BOOR] en de onderwijsinspectie inlichten.

8. Scholengroep Pontes te Goes/Zierikzee.⁹

Artikel 13.5 Leerlingen hebben formeel geen stakingsrecht. De leerplichtwet voorziet daar niet in. Indien leerlingen vinden dat zij een goede reden hebben om actie te voeren, wordt met de rector overlegd of deze daaraan wil meewerken. Via lesuitval zou dat mogelijk gemaakt kunnen worden. Als de rector dit niet toestaat, kunnen de leerlingen zich wenden tot de voorzitter van het CvB. Deze overlegt met de betrokken

⁷ <https://www.sprengeloo.nl/Portals/0/Sprengeloo%202017-2018/Leerlingenstatuut%202017.pdf>

⁸ <https://www.erasmiaans.nl/wp-content/uploads/2018/06/leerlingenstatuut-januari-2014.pdf>
<http://www.einsteinlyceum.nl/cp/uploads/downloads/Leerlingenstatuut%20Einstein%20Lyceum%20vastgestelde%20versie%20januari%202016.pdf>

⁹ <https://www.pontes.nl/over-pontes/documenten-en-reglementen>

rector. Als het besluit negatief is, hebben de leerlingen dus niet het recht om tot actie over te gaan tijdens lesuren.

9. Stichting Katholiek VO Heerhugowaard: Trinitas College.¹⁰

Artikel 14. Vrijheid van meningsuiting (...)

14.3 Indien een leerling deelneemt aan een staking en/of demonstratie zal de sectordirectie bij haar besluit over te nemen maatregelen de deelname van de leerling beoordelen aan de hand van de volgende punten: het doel van de staking/demonstratie; het maatschappelijk draagvlak; de organisatie van de staking/demonstratie; de mate van belanghebbendheid van de leerling; de inspanning van de leerling om schade aan de eigen studie en die van andere leerlingen en aan de schoolorganisatie te voorkomen.

14.4 Een minderjarige leerling die deelneemt aan een staking of demonstratie, moet toestemming hebben van zijn ouders.

14.5 De leerling die deelneemt aan een staking of demonstratie draagt te allen tijde zelf de verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de afwezigheid, o.a. wat betreft het inhalen van de leerstof en gemiste toetsen.

10/11. Stichting VO Haaglanden: Dalton Den Haag.¹¹ Ook: Montessorilyceum Rotterdam.¹²

Artikel 28. De schoolleiding kan leerlingen toestemming geven om deel te nemen aan scholierendemonstraties die door een erkende leerlingenorganisatie zijn georganiseerd, mits zij bij minderjarigheid schriftelijke toestemming hebben van hun ouders.

12. Katholieke Scholengroep voor VO Best/Oirschot.¹³

Artikel 5. Stakingsrecht

1. Leerlingen hebben het recht deel te nemen aan een staking mits deze door het LAKS ondersteund wordt.

2. Wanneer er door een staking toetsen uitvallen, maken de leerlingen met de betreffende docenten afspraken over het alsnog maken van de toetsen.

13/14. De Nassau te Breda.¹⁴ Ook: Altena College te Sleewijk.¹⁵

Artikel 14. Regels met betrekking tot stakingen door leerlingen

14.1 Voor stakingen wordt door de directie in het algemeen geen verlof verleend, behalve bij die die landelijk georganiseerd zijn door het Landelijk Actie Comité Scholieren (LAKS).

14.2 Leerlingen die zonder verlof afwezig zijn, moeten rekening houden met door de directie te bepalen sancties.

14.3 Meerderjarige leerlingen die willen gaan staken nemen daarover zelf de beslissing. Als zij aan een staking deel willen nemen, dienen zij dit tijdig bij hun directeur te melden. Zij schrijven zich in een stakingsregister in.

14.4 Minderjarige leerlingen met een schriftelijke toestemming van hun ouders om aan een staking deel te nemen melden zich ook bij de betrokken directeur. Zij leveren bij hem de brief met de toestemming van de ouders in. Ook zij schrijven zich in het stakingsregister in.

14.5 Lessen gaan in principe door, ook al is het getal van de aanwezige leerlingen beperkt. De school staakt immers niet.

14.6 Door wilde stakingen gemiste proefwerken e.d. worden in principe niet ingehaald en derhalve be-

¹⁰ <http://m.trinitascollege.nl/Media/download/130914/Leerlingenstatuut+versie+2017+-+29+juni+2017.pdf>

¹¹ <https://daltondenhaag.nl/wp-content/uploads/2018/04/Leerlingenstatuut-2014.pdf>

¹² <https://www.rml.nl/downloads/> > leerlingenstatuut en schoolreglement (2015)

¹³ <http://www.heerbeeck.nl/wp-content/uploads/2015/06/Leerlingenreglement-2015-2016-vs-2016-02-29.pdf>

¹⁴ <http://denassau.nl/wp-content/uploads/2018/06/Leerlingenstatuut-2016-2020.pdf>

¹⁵ URL: https://www.altenacollege.nl/Media/view/3749/SWP_X_Leerlingenstatuut.pdf

Met uitzondering van:

(14.1) Voor stakingen wordt door de schoolleiding in het algemeen geen verlof verleend.

(14.6) De schoolleiding bepaalt voor alle stakende leerlingen gezamenlijk of de door een specifieke staking gemiste proefwerken e.d. kunnen worden ingehaald of met een resultaat 1 worden beoordeeld. Uitgangspunt daarbij is dat in geval van een vrij breed gesteunde landelijke staking van leerlingen in het algemeen besloten zal worden tot het aanbieden van een inhaalbaarheid.

oordeeld met het resultaat 1, tenzij door de directeur na overleg met de betrokken docent anders wordt bepaald. Bij erkende stakingen wordt de leerling wel in staat gesteld het proefwerk in te halen.

15. Veluwe Onderwijsgroep: Veluws College (Apeldoorn/Twello).¹⁶

Bijlage 1: Richtlijnen m.b.t. staken, demonstreren en actievoeren door leerlingen

- a) De actie moet betrekking hebben op zaken die een leerling aangaan in de hoedanigheid van leerling.
- b) Er moet sprake zijn van een conflict over een langere periode en van voldoende zwaarte.
- c) De studentenbonden moeten in voldoende mate hebben gepoogd door middel van onderhandeling een geschil op te lossen.
- d) De studentenbonden moeten hebben opgeroepen tot staking.
- e) Het dagelijks bestuur van de leerlingenraad of een door de vestiging erkende afvaardiging van leerlingen kan tot een staking oproepen, indien aan bovenvermelde voorwaarden is voldaan. Acties dienen te worden goedgekeurd door minimaal twee-derde van het bestuur van de voorbedoelde groep leerlingen.
- f) Er dient ruim van tevoren (minimaal twee werkdagen) overleg met de schoolleiding en/of vestigingsleiding plaats te vinden over de motieven, de aard, het doel en de organisatie van de staking.
- g) Acties mogen er niet op gericht zijn de gang van zaken op school te verstoren voor leerlingen die wel lessen willen volgen.
- h) Vanwege de wettelijke aansprakelijkheid van ouders dienen minderjarige leerlingen een schriftelijke akkoordverklaring van hun ouders vooraf te overleggen.
- i) Deze akkoordverklaring laat onverlet, dat de school geen toestemming geeft tot het houden van stakingen, alsmede geen verantwoordelijkheid draagt voor de stakende leerling.
- j) Minderjarige leerlingen die staken zonder akkoordverklaring maken zich schuldig aan onrechtmatig verzuim.
- k) Actievoerende leerlingen dragen zelf de verantwoordelijkheid van hun acties. De lessen gaan door en eventuele proefwerken en toetsen kunnen eveneens gewoon doorgang vinden.
- l) Meerderjarige leerlingen geven door middel van een eigen verklaring aan dat ze deelnemen aan de staking.
- m) Als een actie is goedgekeurd door het bestuur van de leerlingenraad en voldoet aan de gestelde voorwaarden, stelt de vestigingleiding en/of schoolleiding de leerlingen in de gelegenheid het hoe, wat, waarom en wanneer van hun actie bekend te maken.
- n) Bij het uitroepen van de staking vervalt voor de schoolleiding alle verantwoordelijkheid en wettelijke aansprakelijkheid voor de handelingen van stakende leerlingen; zij handelen immers 'buiten schooltijd'.
- o) Van de stakingsacties doet de schoolleiding melding aan ouders, inspectie en op verzoek aan andere overheidsinstanties.
- p) De schoolleiding treft t.a.v. leerlingen die van bovengenoemde rechten gebruik maken en die zich houden aan de vastgestelde kaders, geen disciplinaire maatregelen.

Conclusies:

- *In het leerlingenstatuut van vele scholen is niet voorzien in de vrijheid van leerlingen om tijdens schooluren te demonstreren tegen het beleid van de lokale schoolleiding of het lokale schoolbestuur. Zie bijvoorbeeld de leerlingenactie ten gunste van een geliefde leraar die geschorst werd omdat hij in de huiswerkklass op zijn laptop porno keek, niet wetende dat de beamer nog aan stond.¹⁷*
- *Daarnaast is in het leerlingenstatuut van vele scholen niet voorzien in de vrijheid van leerlingen om tijdens schooluren te demonstreren met betrekking tot een breed gedragen maatschappelijk probleem (bv. het lakse overheidsbeleid op het gebied van de mondiale klimatologische ontwikkelingen) dat niet rechtstreeks en binnen redelijk korte termijn de belangen van de leerling in zijn hoedanigheid van leerling raakt, terwijl de demonstratie evenmin door een landelijk erkende leerlingenorganisatie geïnitieerd of gesteund wordt.*

Wes Holleman

weblog onderwijs 24-2-2019

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹⁶ <http://schoolgids.veluwscollge.nl/wp-content/uploads/2015/05/Leerlingenstatuut-2015-2.pdf>

¹⁷ <https://www.ad.nl/binnenland/massaal-protest-tegen-schorsing-docent-die-porno-keek-in-de-klas~a0f6aebd/> (11/2/2019)